

VIIKONVAIHDE

LIPICAN SIITTOLA

SATU LEHTONEN

Tallityöt esittelevät nuorta oria ja valiotammaa.

FAKTAT

Mitä on korkea kouluratsastus?

Kouluratsastus on kilparatsastuslaji, jossa ratsukko pyrkii suorittamaan määrätyt liikesarjat mahdollisimman tarkasti niin, että ratsastajan ja hevosen vuorovaikutus on eleeöntä ja katsojan silmään lähes näkymätöntä. Kouluratsastus on olympialaji.

Korkea kouluratsastus erottuu klassisesta kouluratsastuksesta siten, että vain korkeassa koulussa esitetään hevosen tekemiä hyppyjä ilmaan. Korkean kouluratsastuksen perinteen tärkein vaalija on Wienin Espanjalainen ratsastuskoulu.

Korkean koulun hypyt kehitettiin perimätiedon mukaan alun perin ratsuväen käyttöön taistelutilanteissa. Tarkoituksena oli pitää vihollisen jalkamiehiä loitolla. On tosin epäselvää, onko näillä liikkeillä koskaan ollut käytännön merkitystä. Muutamia korkean koulun liikkeitä:

Levade: Hevonen nousee pystyyn koukistunein takajaloin niin, että kintereet ovat vain 20–25 sentin korkeudella maasta. Tämä on seuraavien liikkeiden lähtöasento.

Courbette: Hevonen nousee ensin levadeen, mistä se ponnistaa voimakkaasti takajaloiltaan muuttaman hypyn eteenpäin. Etujalat ovat koko liikkeen ajan koukistuneet eivätkä koske maahan.

Levade

Capriole: Hevonen nousee ensin levadeen, mistä se ponnistaa voimakkaasti eteen- ja ylöspäin ja potkaisee salamannopeasti takajalkansa suoriksi taakse niin, että se on hetken lähes vaakasuorana ilmassa.

Capriole

Lipizzanhevosen vuosisatoja vanha eleganssi vetoaa edelleen. Hevosia myydään ympäri maailman. Suomestakin niitä löytyy.

Lipizzanhevonen on kauneuden, voiman ja taidon liitto

Voiko olla upeampaa hevosta kuin Wienin Espanjalaisen ratsastuskoulun lumivalkea ori, joka esittää näyttö-areenalla kaikkia fysiikan lakeja uhmaavia liikkeitään? Käydäänpä katsomassa, missä tuo tarunhohtoinen rotu on alun perin syntynyt.

SLOVENIA, LIPICA (MT)

Karu, vuoristoinen maisema tasoittuu ja muuttuu vihreämmäksi, kun alamme lähestyä Lipican siittola Slovenian länsiosassa.

Tien vierillä alkaa juosta siistiä valkoista puuaitaa, ja maanpinta vanhojen jalopuiden alla muuttuu tuhansien kavionpainallusten talleamaksi.

Tuolla näkyy ensimmäinen lauma, nuoria hevosia kaikissa harmaan sävyissä. Olemme saapuneet lipizzanhevosten alkukotiin!

Lipica sijaitsee keskellä karua karsti-alueita, missä sadevesi on vuosisatojen kuluessa syövyttänyt kalkkipitoista kallioperää muodostaen soraa, louhikkoa, uurteita ja luolastoja. Kivinen maa ja voimakkaat merituulet ovat tehneet hevosistakin sitkeitä ja karaistuneita.

Yli 400 vuotta jalostusta

Lipican siittolalla on pitkä ja kunniakas historia. Se perustettiin 428 vuotta sitten, vuonna 1580, jolloin nykyinen Slovenia oli osa Pyhää saksalais-roomalaista keisarikuntaa.

Itävallan keisari Maximilian II päätti vuonna 1562 perustaa Wieniin kuninkaallisen ratsastuskoulun ja toi sitä

varten maahan espanjalaisia hevosia. Vuonna 1580 keisarin veli, arkkiherttua Kaarle II, perusti kuninkaallisen hevossiittolan Lipican kylään. Siellä aloitettiin lipizzarodun varsinainen jalostustyö.

Siittolan hevoset on pitänyt monesti siirtää turvaan sotien jaloista – niin Napoleonin sotien kuin ensimmäisen ja toisen maailmasodankin. Toisen maailmansodan jälkeen siittolaan saatiin takaisin vain 11 hevosta, opas **Eva Gombac** kertoo.

Nyt hevosia on nelisen sataa. Koko maailmassa lipizzoja lienee oppaan mukaan kuutisen tuhatta.

Lipicasta ei enää viedä hevosia Wienin ratsastuskouluun – Itävallassa on tähän tarkoitukseen oma siittola.

Itävaltalaisien kanssa vaihdetaan kuitenkin hevosainesta sisäsiittoisuuden torjumiseksi.

Kuusi orilinjaa

Lipican kaikki hevoset ovat edelleen kuuden vanhan orilinjain jälkeläisiä:

Pluton (1765), Conversanon (1767), Neapolitanon (1790), Favoryn (1779), Siglavyn (1810) ja Maestoson (1819). Tammalinjoja on 16.

Orivarsa saa ensimmäisen nimen isältään, toisen emältään. Elävänä esimerkkinä edessämme seisoo komea Neapolitano Trumpetta XXXV. Järjestysnumero tarvitaan erottamaan samannimiset sisarukset toisistaan. Kun numeroissa päästään viiteenkymmeneen, aloitetaan taas ykkösestä.

Syntyy tummana, vaalenee vanhetessaan

Lipizza syntyy tummana, jopa mustana. Jokaisen karvanvaihdon yhteydessä sen väri vaaleenee. Lopulta useimmista tulee täysin valkoisia – joistakin jo nelivuotiaina, joistakin vasta kymmenvuotiaina, Gombac kertoo.

Lipicassa on vain neljä hevosta, jotka eivät koskaan vaalene.

Tammat hoitavat varsojaan laumassa. Varsa pääsee pihatosta ensimmäistä kertaa ulos kymmenen päivän ikäisenä.

Siinä vaiheessa sen kaviot ovat kovettuneet riittävästi kestämään karstimaan kovaa kivikköä.

Puolen vuoden iässä varsat vieroitetaan ja vuoden iässä oriit ja tammat erotetaan toisistaan.

Parhaat oriit pääsevät näyttöksen tähdiksi

Korkean kouluratsastuksen näyttöksissä esiintyvät vain oriit. Niiden karsinta on kova ja koulutus pitkä.

Ensimmäinen karsinta tehdään yhden koulutusvuoden jälkeen, toinen taas vuoden päästä. Viiden vuoden koulutuksen jälkeen pidetään loppukoe, jonka läpäisevät vain taitavimmat ja tyylikkäämmät oriit.

Kokeessa ”reputtaneet” oriit ruunataan ja myydään, Gombac kertoo.

Tammat opetetaan ratsuiksi ja vaunuhevosiksi. Lipicasta voi hankkia itselleen hevosen halvimmillaan 5 000 eurolla. Huippuhevosesta voi joutua pulittamaan 100 000 euroa.

SATU LEHTONEN

Lipicassa on vain neljä hevosta, jotka eivät koskaan vaalene.

Lipicasta tuli matkailukeidas

Aikanaan Lipican kylässä toimi vain siittola, mutta nyt alue on vilkas matkailukeskus.

Hevoset ovat edelleen vetonaula numero yksi. Turisteille tarjotaan eri tasoisia ratsastustunteja ja -kurseja.

Opastetut kierrokset tallirakennuksiin ovat suosittuja, samoin näytökset, joissa esitellään vaikeimpiakin korkean kouluratsastuksen liikkeitä.

Alueella on myös kaksi hotelliä, golfkenttä ja vaellus- ja pyöräilyreittejä.

Tallirakennusten keskellä olevassa kirkossa voi mennä vihille – ja lähteä kirkosta loistokkaasti lipizzatammojen vetämillä 120 vuotta vanhoilla vaunuilla.

Lipican siittola on Slovenian valtion omistuksessa.

MT SATU LEHTONEN